

Zacharias Grape Liborius Depkin

Disputatio Metaphysica De Cognoscibilitate

Rostochii: Kilius, 1674

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730587134>

Druck Freier Zugang

Ru. Phil. 1674
Zacharias Graep
Liberius Duplein

Q. D. T. O. M. B. V.
DISPUTATIO METAPHYSICA

De
**COGNOSCI-
BILITATE,**

Quam
Amplissimo Philosophorum Ordine
Consentiente,

In Illustri Academia Varno-Baltica,
SUB PRÆSIDIO
VIRI

Admodum Reverendi, Amplissimi & Excellentissimi,
DN. ZACHARIÆ GRAPPI,

S.S. Theol. Licent., Physic. ac Metaphys.

Prof. Publ. ut & Ædis Catharinianæ Pastoris
fidelissimi, vigilantissimi,

Dni, Præceptoris, Hospitis, ac Fautoris sui æternum
colendi, devenerandi,

Publico Eruditorum examini submittit

LIBORIUS Depfin / Rigâ-Livonus,
Auctor & Respond.

Ad d. XV. August. A. R. S. clo c! LXXIV.
In Acroaterio magno Academico,

ROSTOCHII,

Typis JOHANNIS KILII, Universitatis Typogr.

SECTIO THEOREMATICA.
THEOR. I.

Cognoscibilitas est unita Entis affectio, intellectivam Entis perceptibilitatem dicens; seu: quâ Ens idealiter perceptibile est.

Explicatio.

§. 1.

Qui Eumethodiæ præcepta tradunt communiter ab *Etymologia* tractandorum initia facere solent. Nobis hic labor parum negotii facessere posset, cum vocis originatio nihil in præsentia institutum nostrum conferat; ut tamen antiquum servemus, Cognoscibilitatem deducimus à *Con*, (quod ante *gn* annot. *Bangio in Observ. Philolog.* p. 21, abjicit n.) & *Gnosco*, quod adhibuisse Varroné idem testatur p. 563. Gnoscere autem à Grac. *γινώσκω*, abjecta reduplicatione, unde G. adhuc manet in compositis; hæc tamen *animadversione*, quod Cognoscere tumatur *vel in populari*; & sic denotat eos, qui prius ignoti erant, noscere, & oppositum habet agnoscere, quod de olim notis dicitur; *vel in forensi significatione*, & sic Judex Cognoscere dicitur, dum de causa quarrit, disceptat, litigatoresque pro tribunali audit vid. *Franc. de S. Quercu in Diction. Latin. Anglic.* ad vocem Cognoscere.

§. 2. Nec *Synonymia* crucem disputantibus figere potest, cum vix quispiam nobis propterea litem movere ausus fuerit, quin potius ejus loco *Homonymie*, cum sit errorum genetrix, in cognoscendo a illud: *Clarè ac distinctè*: valeat, curam habemus. *Accipitur a. Cognoscibilitas* h. l. 1. *nonimpropiè*, pro cognoscib. rationis ratiocinantis, quæ præter mentis fictionem non habet fundamentum in re & non-enti competit; *sed propriè*, pro Cognoscib. rationis ratiocinata, quæ in ipsis rebus fundatur, & vero Enti tribuitur. *Nec*

A

2. latè.

2. *late*, pro cognoscib. & sensuali, quâ aliquid sensibus, tam internis quam externis, est cognoscibile: & intellectuâ, quâ aliquid intellectu est perceptibile; *sed stricte*, pro cognoscibilitate tantum intellectuâ. *Nec 3. actualiter*, pro ipsa cognitione, quâ Ens actu cognoscitur; siquidem in tali significato accidat tantum Enti, nec omni enti insit ac competat; *sed potentialiter*, pro Cognoscibilitate, quâ Ens in se cognoscibile est & cognosci potest, & hæc significatio enti essentialis est, siquidem omni enti competat. *Nec 4. inadequatè*, pro integro habitu, qt. illius objectum adæquatum dicunt esse Cognoscibile, & novam à Metaphysica disciplinam inferre, quæ Gnostologia salutatur; *sed adquatè*, pro affectione vera, adquata & unita Entis, qt. est objectum inadæquatum seu partiale Metaphysices *Nec 5. materialiter & concretivè* pro ipso Ente cognoscibili; *sed formaliter & abstractivè*, pro cognoscibilitate, qt. inadæquatum conceptum paronymicum, nempe idealem perceptibilitatem, Enti superaddit, & ab illo formaliter distinguitur. *Nec 6. contrahè*, qt. ad modos suos inferiores contrahitur; *sed abstractè*, qt. abstrahit à modis suis inferioribus.

§. 3. Absoluto definito, enodamus quæ circa ipsam definitionem occurrunt. Notum autem est omnem definitionem adquatam logicam è prædicamentorum classe, tanquam locuplete definitionum promptuario depromendam esse; Verum, cum cognoscibilitati h. l. spectatæ certus in prædicamentis locus haud assignari possit, tali acquiescimus, qualis haberi potest, definitioni; Rationem hanc suppeditantes, quod subjecti & affectionum adquata detur proportio: quemadmodum ergò ipsum subjectum, Ens sc. generalissimum dicitur & transcendens, eò quod communitate Entitatis & prædicationis omnia transcendat prædicamenta; sic etiam affectiones eadem gaudent immunitate, eodem jure, quippe quæ naturam sui subjecti imitantur. Interim *Observandum*, quod definitiones transcendentales analogæ sint definitionibus prædicamentali- bus: Ut itaque in his genus & differentia specifica occurrunt; sic quoque in illis. *Genus* ergò cognoscibilitatis statuimus *affectionem* Entis Metaphysici sc. quia necessariò consequenter illud afficit, ac novum conceptum inadæquatum ipsi superaddit; & quidem *unitam*, quod unitim illud afficiat ac denominet, uti disjunctæ disjunctim, sic rectè infero: O. Ens est cognoscibile: & quicquid est cognoscibile, est

est Ens. De quibus pluribus in sect. Elencht. *Differentia specifica est intellectiva s. idealis Entis perceptibilitas*, quæ Ens intellectui creato cognoscendum hñi potest; qui Conceptus formalis adæquatè specificat cognoscibilitatem, eandemque à cæteris omnibus entis affectionibus verè distinguit: Ut taceamus, quod convertatur cum cognoscibilitate & P. C. cum cognoscibili: Quenim cognoscibile est illud idealiter perceptibile est, & contra.

§. 4. Cognoscibilitas *terminativè* consistit in intellectiva Entis perceptibilitate, licet sensualem Entis perceptibilitatem quandoque præsupponat & in illa *inchoativè* consistat. Hinc & adjecimus terminum *idealiter* ab idea descendentem, quæ accuratè loquendo nil aliud est, quàm conceptus mentis s. species intelligibilis. Licet hic NN. *distinguant* inter *ideam eminenter* talem, quam unà cum Platone intellectui increato; & *formaliter* talem, quam intellectui creato tribuunt.

§. 5. Per *intellectivam* verò *perceptibilitatem* intelligimus abstractivam perceptibilitatem, quatenus sc. ab omni Ente abstrahit, adeoque indiscriminatim ac indifferenter Enti competit.

§. 6. *Formale cognoscibilitatis* non tam *actualiter* quàm *potentialiter* eff. rendum, cum omnis affectio in actu, ut ajunt, primo, non secundo, verificetur de suo subjecto; & ipsa rei cognitio Enti tantùm sit accidentalis non essentialis.

§. 7. Tò *idealiter* h. l. nobis idem est ac conceptibiliter s. mentaliter, ideo quod omne Ens per suam ideam menti nostræ representari, atque ita à nobis cognosci, possit.

THEOR. II.

Cognoscibilitas immediatè distinguitur in *supernaturalem* & *naturalem*: illa est Entis mystici s. supernaturalis perceptibilitas; hæc est Entis naturalis perceptibilitas. *Naturalis* subdividitur in *illiberalem*, & est Entis illiberalis; & *liberalem*, estque Entis liberalis, perceptibilitas. *Liberalis* rursus dividitur in *instrumentalem* s. *minus principalem*, quæ est Entis notionalis; & *realem* s. *principalem*, quæ est Entis realis, perceptibilitas. *Realis* iterum est *vel absoluta*, Entis sc. Philosophici; *vel subalternata*,

Entis, Philosophico Enti subordinati, perceptibilitas. *Ill*a absoluta sc. rursus dividitur in *Theoreticam*, quæ est Entis philosophici necessarii; & *Practicam*, quæ est Entis philosophici contingentis, perceptibilitas. *Hæc* verò subalternata est vel *Juridica* vel *Medica*. *Ill*a est Entis Juridici, philosophiæ practicæ subordinati; *Hæc* verò Entis Medici, Physiçæ subordinati, perceptibilitas.

Explicatio.

§. 1. Divisio hæc non univoca; sed analogica, non prædicamentalis; sed transcendentalis est. Qualis enim definitio cognoscibilitatis, talis quoq; divisio expectanda, cum hæc duo naturali qf & indissolubili nexu cohæreant, & ordine seinvicem excipiant. Jam verò Theor. prox. monitum fuit, definitionem cognoscib. esse tantum transcendentalem non prædicamentalem, analogicam non univocam. Paritum itaque par ratio est.

§. 2. Modus, quo Ens supernaturale sc. mysticum & cognoscibile est & actu cognoscitur, est divina revelatio; uti modus ordinarius sc. quo Ens naturale cognosci potest, est lumen naturæ & *subjectivè* & *objectivè* tale, sc. quatenus in ipsis rebus naturalibus latet ac fundatur, & quatenus per principia generalissima & prima, nobis innata, objicitur. *Dico*, quòd modus ordinarius cognoscendi Ens naturale sit lumen naturæ; cum & modus cognoscendi illud extraordinarius derur; nempe infusio ac inspiratio tam divina, quàm angelica.

§. 3. Ens illiberale, corporis gratiâ, uti Ens liberale, animi gratiâ, est cognoscibile; & licet illud Philosophia quoquo modo cognoscat, inde tamen non sequitur quod sit objectum directum & adæquatum Philosophiæ.

§. 4. Ens notionale illud est, quod notiones secundas; reale, quod notiones primas, exhibet, utrumque ad Philosophiam spectat, eandemque complet.

§. 5. Ens subalternatum nihil aliud est, quàm Ens alteri Enti subordinatum, non tam ratione finis & priorum, quàm ratione objecti, diversò modò spectati. Hinc disciplinarum subalternatio prognascitur, de qua videatur Scheibl. l. I. c. 1. tit. 1. art. 2. punct. 1. Metaph.

THEOR.

THEOR. III.

Media, quibus Ens potentiâ cognoscibile actu cognoscitur, sunt duo: *Conceptus & Abstractio*; quorum unum *medium apprehensionis s. representationis*, per quod Ens cognoscibile ab intellectu apprehenditur; alterum *actualis productionis*, quo actualis rerum cognitio producit, vocatur. *Est autem Conceptus species intelligibilis, quâ Ens, extra intellectum existens, idealiter presens sistitur intellectui ad cognoscendum, ut in se est.*

Explicatio.

§. 1. Quod *Conceptus Etymologiam* attinet illa duplex esse potest: alia *Grammatica*, prout *conceptus* substantivè accipitur, & sic deducitur à *Con- & Capió*: alia *Logica*, & sic *conceptus* idem est ac *iptum abstractum* s. forma denominans.

§. 2. *Homonymiam conceptus* quod concernit, sumitur 1. *vel propriè*, quatenus generici competit, & significat actum concipiendi factum. Vid. Armand. de Bello Visu in *Explic. Termin.* p. 110. *vel figuratè & metaphorice*, in quantum propter aliquam analogiam adhibetur, quam Georg. Mejerus in *Gnostolog.* p. 186. hanc suggerit: *Quemadmodum ex congressu maris & femina intra uterum concipitur fetus, qui conceptus per nativitatem editur in lucem. sic ex Concorso & unione intellectus & Objecti, cum sc. objecti species s. idea, menti representata, ad sensum communem, dehinc ad phantasiam, sensuum exteriorum ope, deferitur, species producit intelligibiles, quæ intellectui representata sub conceptus nomine venire solent. Tandem accedit intellectus agens, è speciebus sensibilibus intelligibiles procreans, propriis functionibus accommodatas, quas, dum intellectus patiens recipit, receptas ponderat, dijudicat animâq; representat, tota absolvitur intellectio.* 2. *vel inadquatè*, pro conceptu *objectivo*: *vel adquatè*, pro conceptu *formali*, quorum ille *spurius*, hic verò *genuinus* conceptus est. Vid. *Sect. Elencht.* 3. *vel abusive*, pro conceptu *tam equivoco*, qui *equivoca* menti representat, *quàm falso*, qui rem aliter, ac in se est, intellectui objicit; *vel accuratè* pro conceptu *synonymico*, qui *determinatum* quid; & *vero*, qui rem, *uti in se est*, menti sistit. 4. *vel nominaliter*, pro conceptu *vocabulorum*

ac terminorum technicorum; *vel realiter*, pro conceptu ipsarum rerum, per vocabula & terminos, menti objectarum. Nos *figuratè, adequatè, accuratè & realiter* conceptum hic accipimus.

§. 2. Conceptus, annot. *Cajetano*, sumitur etiam *partim* pro cōceptiva s. intellectiva potentia; *partim* pro ratione concipiendi seu specie intelligibili; *partim* pro actu cōcipiendi formali; *partim* pro aliquo formato per actū intelligēdi, nimirū pro verbo mentis; *partim* pro objecto *tām* conceptibili, quatenus adhuc nondum conceptum est, aptum tamen est ad concipiendum; *quām* jam concepto, prout terminat actum concipiendi seu intelligendi, qui communiter appellatur conceptus objectivus. Confer *Castan.* distinct. Philos. p. 70.

§. 3. *Synonymiam* cum Ebræis *damus* דָּמָה ex דָּמָה concepit: cum Græcis *νόημα*: cum Latinis notionem, ideam, speciem, imaginem: idque ideò, quia intellectus agnoscens v. g. hominem format sibi speciem rei objectæ, quæ species seu idea Conceptus nomine venire solet. Subtilissimus ille Scaliger in Exercit. suis, exerc. 307. p. 960. Conceptum vocat *portitorem*, ratio est, quia per conceptum intellectus sese infert in rem, & res per speciem, menti objectam, in intellectum.

§. 4. *Species*, quam genus proximum Conceptus ponimus, hic nobis eadem est ac imago: siquidem non ipsæ res nostrum ingrediantur intellectum, sed per sui imaginem eidem repræsententur. Quando autem subjicimus *tò intelligibile*, conceptum speciem intelligibilem vocantes, ideò fit, ut eundem contradistingvamus speciei sensibili; quarum illa in intellectu, hæc in sensibus residet, & una alteram l. præsupponit, l. plane negat; ita, ut vel una cum altera, vel una sine, altera esse queat: sic in homine quandoque sunt simul; in brutis verò tantum adest species sensibilis non intelligibilis.

§. 5. *Ens* in definitione conceptus *non improprie*, etiam pro non-ente; *sed proprie*, pro vero & adequato Ente capitur, cum Non-Ens in se & absolutè tale non sit conceptibile; sed tantum ad modum veri Entis concipiatur: *Nec nimis stricte*, pro speciebus tantum Entis; *sed late* sumitur, pro modis etiam entis, quippe qui etiam conceptibiles sunt, seu concipi queant.

§. 6. Uti quodvis agens non agit in distans, sed in adstans; sic quoq; intellectus non agit in distans, sed in adstans; & res aliàs distantes & absentes sibi efficit adstantes & præsentis, per conceptum, qui res extra intellectum existentes eidem præsentis sistit.

§ 7.

§. 7. Conceptus ipsi rei adæquatus esse debet, cū habeat sese ad illū, ut signum ad suū signatū; jam vero omne signū adæquatum, i. e. maximè portionatū esse debet suo signato: quod si ergo conceptus alius est, ac ipsa res extra intellectum existens, non verus; sed falsus est.

§. 8. Alii, in respectu ad intellectum agentem, etiam definiunt conceptum, quando pronunciant: *Conceptum speciem ab intellectu formatam*, cū tamen intellectus ad conceptum hīc sese non *active* sed potius *passive* habeat, quatenus species rerum in se recipit! & mediantibus illis res cognoscit.

§. 9. *Requisita conceptus formalis* aliās hæc commemorantur: 1. rei conceptæ & ipsius conceptus similitudo. 2. dependentiæ ordo. & 3. proportionis adæquatio, prout ex dictis satis superque constat: confer inter alios *Mejerum* c. 5. sect. 1. Thef. 2. part. gener. Gnostologia.

THEOR. IV.

Conceptus commodissimè & immediatè distingui potest *in realem*, qui rem immediatè; & *notionalem*, qui rem mediatè, intellectui repræsentat; quorum ille est notionum primarum, hīc notionum secundarum. *Uterque* vel *simplex*, quò res simpliciter apprehensa; vel *compositus*, quò res sub aliqua compositione, objicitur. *Realis* l. *Theoreticus*, qui rem sub ratione nudi intelligibilis; vel *præcticus*, qui rem sub ratione agibilis repræsentat. *Uterque*, rursus l. *à priori*, qui rem à priori, i. e. per essentialia constitutiva; vel *à posteriori*, qui rem à posteriori, i. e. per essentialia consecutiva; vel per accidentalia, tam intrinseca, quàm extrinseca intellectui cognoscenda idealiter sistit. *Notionalis* subdividendus pro diversitate notionum secundarum in *Grammaticum*, qui notiones secundas Grammaticas; *Rhetoricum*, qui notiones secundas Rhetoricas; & *Logicum*, qui notiones secundas Logicas intellectui cognoscendas repræsentat.

Explicatio.

§. 1. Pro ratione ac diversitate rei conceptæ, quam & conceptum

ptum objectivum vocant, variat etiam conceptus, & totuplex est, quo-
tuplex illa. Cum itaque conceptibile sit vel notio secunda, vel pri-
ma, etiam conceptus primò & immediatè dividitur s. potius distin-
guitur in notionalem & realem.

§. 2. Sunt, qui Conceptum dividunt in *univocum & analogicum*,
quorum ille, qui & nomen & definitionem suis inferioribus æquali-
ter tribuit; hic verò, qui nomen & definitionem inæqualiter tribuit
inferioribus *item* in conceptū *Convenientia*, quando genus vel con-
ceptum latiore concipio; dicitur *conceptus latior contrahibilis &*
limitabilis; & *Distinctionis seu differentia* cum differentiam vel con-
ceptum formo strictiorem & limitantem, *vocaturq; conceptus diffe-*
rentialis, limitans ac contrahens. Verùm illæ vel divisiones vel di-
stinctiones commodè referri possunt ad conceptum notionalem lo-
gicum, adeo ut haud opus sit peculiaribus illis distinctionibus. Et,
si omnes conceptus notionalis modos specialissimos enumerare vel-
lemus, non unica hæc sufficeret distinctio in univocum & analogicum
conceptum, sed plures requirerentur.

§. 3. Utrumque Conceptum & notionalem & realem distin-
guimus in *simplicem & compositum*, liquidem in utroque datur sim-
plicitas & compositio pro varietate notionum primarum & secun-
darum, simplicium & compositarum.

§. 4. Distinctio realis conceptus in *Theoreticum & practicum*
non tantum concernit universam Philosophiam; sed & superiores
quasque Facultates: Theologiam, Jurisprudentiam & Medicinam;
nam uti cognoscibile hic generalissimè accipitur; ita etiam conce-
ptus, cum instrumentum suum sequatur instrumentatum.

§. 5. Conceptus à priori, uti commodè salutaris potest con-
ceptus constitutivus; sic conceptus à posteriori dici potest conce-
ptus consecutivus. Not. verò quod duplex hic conceptus *quandoque*
complexè ac totaliter sumatur, prout uterque & constit. & consecu-
tivus includitur; & appellatur *Conceptus Quidditativus*, quem ita
describunt: quod totam rei essentiam & omnia predicata essentialia
usque ad ultimam differentiam sistat. *quandoq; autem incomplexè*
ac partialiter, & *Conceptus Quidditatis* audit, qui non totam ess-
entiam rei, sed tantum quædam ejus predicata repræsentat. Vid. Me-
jeri. Gnostol. cit. loco. Thef. 5.

§. 6. Solent etiam conceptum distingvere in *archetypum*,
quem

quem vocant causam exemplarem in mentē artificis, ad quā res producitur; & in *Ectypum*, qui est mentalis rei existentis apprehensio. Verūm cūm hęc distinctio sit tantūm modalis ac respectiva, non diversas species conceptūs; sed diversos tantūm illius modos ac respectus inferens, proinde tutis omitti potest. Inficiari enim nemo potest conceptum archetypum & ectypum quandoque versari circa unam rem, eandemquē diversimodē modificare. Sic e. g. Architectus, quando primō concipit ideam alicujus domus exadificandæ, fovet conceptum ectypum; quando autem juxta illam, in mente conceptam ideam, exstruit domum, fit ille conceptus ectypus archetypus: adeoque non re; sed tantūm modō duplex ille conceptus differt; jam verō modus rei non variat rem s. novā illius infert speciem.

§. 7. Subjiciunt & alii distinctionem conceptūs in *non-ultimarum*, qui à distinctis inferiorum conceptibus præscindit; & *ultimarum*, ubi ad ultimam rei differentiam perveniens subsistit: verūm, cūm & hęc distinctio conceptūs respiciat genus remotum & proximum, speciem specialissimam & subalternam, etiam illa meritō spectat ad conceptum Logicum & notionalem; adeoque eidem subordinari debet, si nim. quis omnia & singula genera conceptūs notionalis enumerare vellet, quod tamen meum haud est propositum, nec limites Metaphysicæ, quæ disciplina universalissima, cujus objectum inadæquatum conceptus est, permittunt.

THEOR. V.

Abstractio est operatio intellectūs creati, quā res à re mentaliter sc. præscinditur, & à conditionibus individuans, materialibus & accidentalibus separata, formaliter menti ad cognoscendum sistitur.

Explicatio.

§. 1. Primō sese offert *Etymologia* Abstractionis, ab abstractendo dictæ Abstrahere autem, quatenus sc. opponitur abstractioni Physicæ, nihil aliud est, quā rem à re mentaliter præscindere, & unō relicto alterum menti sistere ad contemplandum. Ita abstractionem accipiunt *Fonscæ* p. 999. l. 5. Met. *Comibr.* p. 43. *Scheibl* in *Logic.* p. 25. *Baranzan.* part. 1. *Summ. Philos. disp.* 3. q. 3 *Hurt. de Mendoz. disp.* 1. Met. sect. 6. *Eusfach.* de S. Paulo part. 1. *Phil. quadrip.* p. 27. *Isend.* Cent. 2. effat. *Phil. effat.* 65. *Paul. Voëtius* in *Phil.*

B

prim.

prim. reform. p. 34 Keslerus p. 33. Exam. Logic. Photin. & alii.

§. 2. Abstractio sumitur 1. *vel activè*, pro ipsa actione intellectus; *vel passivè*, pro ipsis rebus abstractis. 2. *vel subjectivè* s. *realiter*, prout in ipsis rebus fundatur; *vel objectivè*, prout ad intellectum refertur & ad illius judicium æstimatur. 3. *vel inadquatè*, qualis est (α) *Grammatica*, secundum quam Mendoza & Calvinianorum NN. abstractum dicunt esse solum nomen substantivum, concretum verò adjectivum, quam sententiam reprehendit Chemnitius de duab. Nat. in Christo fol. 3. Meisnerus p. 566. part. 1. Phil. Sob. *Jacobus Martini* p. 104. Instit. Logic. taxat Philippum, quod statuerit abstractum esse substantivum, & concretum adjectivum, quando dicit: *verum hoc esse plerumque, sed non semper, præprimis in exemplis non adeò usitatis: aliàs enim sequeretur in doctrina de Pers. Christi Humanam Naturam de Christo in abstracto prædicari debere, & dicendum: DEUS est humanitas, quod absurdum.* Quid quod ipse Philippus in LL. CC. doceat in loco de Christo humanitatem esse abstractum, concretum verò hominem. Ut taceamus, quòd hoc in communissimis quibusque exemplis non procedat; sic Rex, Consul, Judex, sunt substantiva; & tamen sunt concreta, cū Rex sit persona regimine prædita, & sic in reliquis. (β) *Logica*, quæ vox, simplicem significandi modum habens, solam designat formam, & sic abstractioni opponitur concretum. (γ) *Physica*, & est realis quædam segregatio, v. g. avulsio rami ab arbore. (δ) *Scholastica*, quando abstracta naturarum in Christo Θεανθρωπια Theologi Scholastici ab abstractis personæ distinguunt. (ε) *Sensualis*, quando species sensibilis ab objecto sensitivo abstrahitur, e. g. quando oculus rubedinem à panno s. linteo abstrahit: *vel adequatè* pro intellectuali n. p. abstractione, quæ aliquid mediante intellectu separatur ab alio, cum quò tamen in re apprimè conjunctum est. 4. *vel abstractè*, quatenus à suis inferiorib. modis abstrahit; *vel contractè*, quatenus ad illos contrahitur: Nos hic abstractionem accipimus *activè*, *subjectivè*, *!adequatè* & *abstractè*.

§. 3. *Synonymiam* quod attinet, nolumus circa eam esse prolixiores, sed cum Aristotele dicimus Abstractionem χωρισθῆναι & ἀφαιρέσθαι s. *separationem*, quamvis terminum *separationis*, in foro Philo-

Philosophicò non usque adèdò usu receptum esse, àmbabus, quod ajunt, manibus concedamus. Aliis dicitur præcisio, sed minus commodè, siquidem abstractio latior sit præcisione, adeoque cum præcisione non possit identificari; sic quidem dicere possum: omnis præcisio est abstractio, non v. contra: ut ex infra dicendis patebit. Optimè abstractionis Synonymum faciunt, qui *abstractum non participialiter* acceptum, quatenus involvit respectum ad agens vel abstrahens; *sed nominaliter*, quatenus nullum involvit respectum, abstractioni æqui-pollere aut manent.

§. 4. *Genus* abstractionis adduximus esse *operationem*, cum id & nativa vocis significatio & philosophicus illius usus requirant. Abstractio enim, vi vocis, nil aliud est, quàm operatio s. actio, quò in sensu etiam Philosophi terminum acceptant, uti ex anteced. constat. Dicimus verò eam esse *operationem intellectus*, cum propriè & adæquatè ab illo procedat, & in illo unicè terminetur; & quidem *intellectus creati*, qui solus capax est abstractionis, cum sit discursivus, s. unum post aliud intelligat, & ex notioribus ignotù cognoscat s. colligat. Hinc sequitur quod abstractio formaliter talis non cadat in intellectum increatum s. divinum, quippe qui non discursivus; sed intuitivus est; & non successivè; sed simul omnia cognoscat. *Observ.* verò quod abstractio sit operatio *non transiens*; sed *immanens*, quia non extra; sed intra intellectù peragitur & in illo terminatur. Inde patet, quod operatio sit *essentiale* latius quid ipsa abstractione: *essentiale est*, quod intellectus sit operabilis i. operari possit, & ipso actu variis modis operetur: *latius verò est*, quod & apprehensioni & contemplationi competat.

§. 5. *Per rem*, uti hîc intelligimus *non rem* latè talem, prout includit Ens & Non-Ens: cum non Entis nulla realis s. fundamentatis detur cognitio; sic *rem* h. l. *directè & indirectè* accipimus, prout rem & rei modum infert ac dicit. Nam non modò rem à re, & modum à re præscindimus; sed unum modum ab altero abstrahimus, uti constat exemplis: sic non tantùm Ens à substantia & accid; sed & unitatem à simplici & composita unitate præscindimus. Licet inter hæc quædam versetur analogia.

§. 6. *Per terminum Præscindere*, quando adhibemus, designatum volumus præcisionem non sensualem; sed intellectualem; hinc etiam terminum *mentaliter* addimus.

§. 7. *Conditiones individuantes illæ sunt, quæ radicantur in individuis, & hæc communiter recensentur Hoc, Hic & Nunc. Conditiones verò materiales & accidentales sunt, quæ radicantur in inferioribus speciebus, quas & imperfectiones accidentales vocare licet, cum reddant definitionem imperfectam & accidentalem: Exemplò res fiet clarior: Irrationale & rationale, respectu animalis ut sic & abstractè talis, sunt conditiones materiales, quæ non in definitionem animalis inferendæ, juxta Can. *Materiale non est inferendum in rei formale.**

§. 8. Tò *formaliter* respicit formale verum & adæquatum. Illud verò est formale rei verum & adæquatum, quod in ipsa re fundatur, eique maximè accommodatum est. Non igitur formale rei pro nostro lubitu est constituendum; sed ex ipsa re inferendum, siquidem juxta reg. Phil. *Intellectus non mensuret res, sed res mensurent s. potius mensurare debeant intellectum:* Illud quoque formale verum & adæquatum est, quod decenter est abstractum, s. à conditionibus individuantibus & materialibus verè purgatum; adeò, ut sit essentialiter rei, quò una res ab altera essentialiter distinguatur; ut subsistere per se, respectu substantiæ, & subjectivè inhærere, respectu accidentis.

§. 9. Facit abstractio ad cognitionem rei, quippe illius medium, & quidem ad cognitionem non confusam, sed distinctam, non falsam sed veram, cum mens nostra abhorreat ab omni confusione, & cognitionis rerum scopus unicus ac finis adæquatus sit veritas.

§. 10. NNli, inter quos est Andreas Frommiius in sua *Metaphys. disp. 2. Controv. III.* ita definiunt Abstractionem, quod sit operatio intellectûs, quâ res deducitur à statu singularitatis, in statum universalitatis. Sed hæc definitio est strictior suo definito, cum non omni competat abstractioni, sed tantum omnium infimæ, quâ species specialissimas abstrahe à suis individuis; sic: qualis ibi deductio à statu singularitatis in statum universalitatis? quando vel à corpore & spiritu abstrahe substantiam, vel à substantia & accidente Ens abstractissimè tale: nisi velimus absurdè pronuciare corpus & Spiritum, substantiam & accidens esse singularia.

THEOR. VI.

Abstractio proximè & immediatè distinguitur in totalem

talem s. disciplinarem, quâ res seu objectum disciplinare
â reliquis disciplinæ objectis; & *in partialem ac non di-*
sciplinarem seu simplicem, quâ res s. objectum partiale, â
suis inferioribus mentaliter præcisum, in suo formali adæ-
quato intellectui cognoscendum objicitur. *Disciplinæ*
rursus dispescitur in *notionalem*, quâ objectum discipli-
nare notionale; & in *realem*, qua objectum disciplinare
reale, â reliquis disciplinæ, vel notionalis vel realis, obje-
ctis mentaliter præcisum, in S.F.A. disciplinariter intelle-
ctui ad cognoscendum repræsentatur. *Realis* iterum vel
Theoretica est, quâ objectum disciplinare Theoreticum;
vel *practica*, quâ objectum disciplinare practicum, â reli-
quis disciplinæ vel *theoretica* vel *practica* objectis abstra-
ctum, in S.F.A. intellectui disciplinariter cognoscendum
sistitur. *Theoretica* vel *universalis* est, quâ Ens universalis-
simum, indifferenter ab omni Ente abstractum, tanquàm
objectum *Metaphysica*; vel *particularis* est, quâ obje-
ctum particulare, â reliquis disciplinæ particularis obje-
ctis abstractum, in S.F.A. intellectui disciplinariter co-
gnoscendum objicitur. Estque vel *secundum rem s.*
essentiam, quâ Spiritus, ceu *Pneumatica* objectum, â re-
liquis *Pneumaticæ* objectis secundum rem abstractus, in
S.F.A. disciplinariter cognoscendo sistitur intellectui no-
stro; vel *secundum rationem*: Quæ rursus vel *Physica*, quâ
corpus naturale, ut objectum *Physicæ*, â materia signa-
ta s. singulari abstractum, in suo formali adæquato in-
tellectui disciplinariter cognoscendum statuitur; vel
Mathematica, quâ quantitas, tanquàm objectum *Mathe-*
seos, â materia universali & singulari abstracta in S.F.A.
nostro sistitur intellectui cognoscenda. *Mathematica* iterum
vel *Geometrica*, quâ quantitas continua, nempe magnitu-
do, ut objectum *Geometriæ*, â materia sensibili abstracta;

vel *Arithmetica*, quâ quantitas discreta, nempe multitudo, ceu Arithmeticae obiectum, â materia sensibili & intelligibili abstracta, in S. F. A. disciplinariter cognoscenda intellectui nostro objicitur. *Practica* subdividenda in *Theologicam*, quâ obiectum disciplinæ practicum mysticum â singulari abstractum subiecto; & *Philosophicam*, quâ obiectum naturale practicum â singulari abstractum subiecto in S. F. A. intellectui nostro disciplinariter cognoscendum sistitur: *Philosophica* rursus vel *absoluta* est, quâ obiectum naturale practicum absolutum, nempe actiones morales, quatenus honestati conformandæ, quæ obiectum *Ethica*, â subiecto singulari abstractum, in suo formali adæquato intellectui nostro disciplinariter cognoscendum offertur; & aliàs dici potest *Ethica*: vel *subalternata* est, quâ obiectum Philosophiæ subalternatum, â subiecto singulari abstractum, in suo obiecto adæquato intellectui nostro disciplinariter cognoscendum statuitur: & rursus est vel *Juridica*, quâ actiones civiles, quatenus legibus civilibus conformandæ, quæ obiectum Jurisprudentiæ, â subiecto singulari abstractæ in suo formali adæquato; vel *Medica*, quâ corpus nat. ejusq; actiones, quatenus sanabiles, tanquàm obiectum Medicinæ, â subiecto singulari abstractæ, intellectui disciplinariter cognoscendæ sistuntur.

Explicatio.

S. 1. *Fundamentum distinctionis abstractionis, in totalem s. disciplinarem & partialem s. simplicem* hoc est, quod cognoscibilia ita sint comparata, ut quædam sint obiecta disciplinaria adæquata, integrâ disciplinam constituentia: quædam verò obiecta non-disciplinaria, s. inadæquata, quæ non integras constituunt disciplinas, sed sub adæquatis illarum obiectis continentur: quorum illa totalia s. disciplinaria; hæc partialia s. simplicia dici possunt: Sic Ens indifferenter abstractum â materia est obiectum disciplinæ, ac constituit *Metaphysicam*:

physicam: affectiones verò & species illius immediata sunt objecta inadæquata, & sunt quasi partes Metaphysicæ, quæ continentur sub illius objecto adæquato, nempe Ente.

§. 2. Vocamus unum membrum in prima distinctione abstractionis totalem, & alterum partialem, eò quod objectum disciplinare ad partiale habeat sese ut totum ad suas partes: sic quoque unum membrum appellamus disciplinarem, quia respicit integram disciplinam, alterum simplicem, quia ad unam rem simplicem refertur: sic Ens, Spiritus, Corpus, &c. gaudent abstractione disciplinari, quia sunt objecta disciplinaria; Substantia verò, Angelus & Homo admittunt abstractionem simplicem seu partialem, eò quod sint objecta non-disciplinaria.

§. 3. Sunt qui negligunt abstractionem disciplinarem & simplicem, item disciplinarem notionalem & realem, ut & realem Theoreticam & practicam &c. & abstractionem statim dividunt in secundum rem & rationem. Verùm quoniam abstractio adæquatum medium seu instrumentum est, quò Ens cognoscibile actu cognoscitur, hinc etiam ad suum instrumentatum, nempe Ens, quatenus cognoscibile, sese referre, & eidem adæquare debet: jam verò cognoscibile ita se habet, ut aliud sit disciplinare, aliud verò non: ita disciplinare aliud sit reale, aliud notionale: & reale iterum I. Theoreticum, I. practicum, vid. Theor. II. Deinde tot quoque abstractiones disciplinares seu genera abstractionis disciplinaris sunt constituenda, quot dantur disciplinæ. Quin imò, si pro Metaphysica, Pneumatica, Physica & Mathesi communiter peculiare excogitatae sunt abstractiones, quibus alii quoque addunt abstractionem Ethicam, quæ in Philosophia Practica locum obtinet, quidni etiam cæteris disciplinis suæ adsignandæ sunt abstractiones? cùm parium par sit ratio, jam verò non tantum dantur disciplinæ reales; sed & notionales; & reales vel Theoreticæ vel practicæ, uti ipsi Adversarii ultrò concedunt; hinc quoque singulis disciplinis suæ tribuendæ sunt abstractiones, siquidem sine abstractione nulla disciplina in suo esse disciplinari constitui queat. vid. Scheibl. I. I. c. I. tit. 3. Met.

§. 4. Scheiblerus cit. I art. I. abstractionem Methaphysicam vocat secundum rem & rationem; sed malè: cùm Metaphysicæ, formaliter & adæquatè talis, non adhibeat abstractionem secundum rem, sed modò secundum rationem, & quidem quoad indifferentiam, quia

quia non pro objecto adæquato sc. habet res merè immateriales, nempe spiritus; sed res p. materiales, p. immateriales; & tales sibi vendicat conceptus, qui, licet in se sint immateriales, tamen ita comparati sunt, qui rebus & materialibus & immaterialibus applicari possunt. Interim *Observ.* quod sententia hæc Scheibleri de abstractione Metaphysica ex falla Hypothesi, quæ etiam Spiritum formaliter comprehendit sub Objecto Met. statuit, resultat, cum tamen Spiritus sit objectum alterius disciplinæ, nempe Pnevmaticæ, & Pnevmatica sit disciplina peculiaris, realiter contradistincta Metaphysicæ, ut alibi disputatur. Hinc distinctæ disciplinæ non sunt confundendæ, sed distinctè pertractandæ, & P. C. abstractiones diversarum disciplinarum quoque non sunt permutandæ.

S. 5. Abstractio universalis illa est & dicitur, quæ universalissimè abstrahit, adèd, ut universalius nulla disciplina abstrahi queat; quali gaudet Metaphysica, cujus objectum omnium universalissimū, adèd, ut Ente Metaph. nihil superius, nihil universalius revera sit ac detur. E contrà verò abstractio particularis est, quæ particulare abstrahit objectum disciplinæ, & locum habet in disciplinis particularibus.

S. 6. *Abstractio secundum rem seu essentiam* est quando res concepta in sua essentia nullam involvit materiam: *secundum rationem* verò, quando quidem involvit materiam; sed in materia non consideratur: uti ex abstractione Pnevmatica Phyl. & Math. patet; quarum *ista*, secundam rem abstrahit, & tales obtinet terminos, qui in se & immateriales sunt, & rebus tantum immaterialibus, nempe spiritibus, competunt: *illa* vero & *hæc* ejusmodi gaudent conceptibus, qui licet rebus materialibus, nempe corporibus materialibus & quantitativis, semper insunt, tamen extra materiam & quantitatem cognoscuntur.

S. 7. Quomodo nonnullus abstractionem Pnevmaticam inconvenienter vocitet abstractionem secundum rem & rationem. vid. ap. *Mejerum* c. I. Th II.

S. 8. *A materia signata abstrahere* est ab individuis materialibus universales abstrahere conceptus, qui licet in individuis prædictis tantum fundamentaliter sint ac dentur; tamen non tanquam in individuis existentibus à nobis considerantur; prout se habet corpus naturale in Phycis, quod licet radicetur in individuis corp. natur., non

non tamen in illis; sed extra illa in Phys. cognoscitur; Hinc & Scholasticis abstractio existentiae & ab inferioribus audit. conf. Mendoz. disp. 1. Met. sect. 6. §. 41.

§. 9. *Abstractio à materia singulari & universali est*, quæ res non solum à materia singulari, cui primò quantitas inest; sed & à materia universali & sensibili, solâ ratione, non quidem ratiocinante, sed ratiocinatâ abstrahitur, ut illam, quæ aliàs nunquam extra materiam est, sine omni materia contemplerur. Ita *Mathesis* considerat angulum, non quatenus in hac vel illa materia est, sed quatenus extra omnem materiam & in universali spectatur.

§. 10. Uti per *materiam sensibilem* non intelligimus materiam primam, accidentibus, quæ sensus movent, indutam, sicuti *Conimb.* in Procem. Phys. q. 1. art. 4. sed corpus naturale in universali spectatum; sic per *materiam intelligibilem* designamus non materiam primam, substantem quantitati, uti volunt *Thom.* & *Soncin.* l. 6. Met. quæ 11. nec quantitatem virtuaalem s. virtutis, quam etiam *Scaliger* vocat materiam intelligibilem; sed quantitatem continuam s. magnitudinem, quatenus illa constat tribus dimensionibus, quæ *Cartesio* dicitur *Extensio*. Exinde jam manifestum, quid sint abstractio Geometrica & Arithmetica, nempe illa magnitudinem secluso subjecto, cui inest, speculatur; hæc verò non tantum nullum attendit subjectum in quo numerus est; sed & nullam attendit quantitatem illius subjecti, adeoque non numerum numeratum, sed numerum numerantem, uti loquuntur, pro objecto habet Arithmetica.

§. 11. Fundamentum distinctionis practicæ abstractionis hoc est, quod alia disciplina practica sit supernaturalis s. mystica, nempe Theologia, alia naturalis, quæ in Philosophia deprehenditur; & hæc rurs. vel absoluta, nempe Philosophia moralis; vel subalternata, Jurisprudentia sc. & Medicina, uti communiter dividere solent disciplinas, conf. tabb. *Encyclop. Magnifici Dn. D. Calovii*. Pro varietate enim ac diversitate disciplinarum etiam variare debent abstractiones disciplinares, cum illas, nempe disciplinas, respiciant; adèd, ut nulla disciplina sine abstractione esse possit, & abstractiones sint quasi limites disciplinarum, quos transilire illis haut licet. Ut taceamus, quod disciplinæ superiores, uti vocantur, nempe Theol. Jurisp. & Medic. non sint deterioris conditionis, quàm disciplinæ inferiores,

C

feriores,

feriores, nempe philosophicæ: uti jam hæc suis gaudent abstractionibus; ita nec illæ suis destituuntur. Est n. in genere parium par ratio; conveniunt omnes in genere disciplinarum, quod sint disciplinæ. Ergò etiam in illis, de quibus participant disciplinæ, nempe abstractionibus, convenire, & singulæ suas obtinere debent abstractiones.

§. 12. Practica abstractio in genere pro objecto habet actiones, & prout illæ sunt vel spirituales, vel morales; vel civiles vel naturales; sic & illa variat, ut alia sit Theologica, Ethica, Juridica & Medica. Quoniam verò neutra considerat actiones in singulari aliquo Subjecto, nempe vel hoc, vel illo individuo, hinc opus est abstractione, quæ abstrahit à subjecto singulari & illas actiones omnes in universali considerat.

THEOR. VII.

Abstractio *partialis* subdistinguitur in *formalem*, quæ formale rei à re præscinditur, & menti adæquare ad cognoscendum sistitur: & *universalem*, quæ communis quædam natura ab inferioribus præscinditur, & in abstracta sua natura intellectui cognoscenda repræsentatur. Et *hac vel magis vel minus universalis est*, quatenus sc. res universalis magis vel minus præscinditur, & in F. S. A. menti cognoscenda sistitur. *Utraque verò vel ultimata, vel non-ultimata est*: quarum *hac* ulteriorem, *illa* verò non-ulteriorem abstractionem admittit.

Explicatio.

§. 1. Fundamentum subdistinctionis abstractionis partialis simplicis in formalem & universalem est integra rei definitio, quæ, cum abstracta sit seu esse debeat, duob. absolvitur conceptibus, uno latiori, qui genus, alterò autem strictiori, qui diff. specif. dicitur; uterque sua gaudet abstractione, & quidem ille universali, hic formali.

§. 2. Per formale in discriptione abstractionis formalis primò & strictè intelligimus specif. rei diff., secundariò & latè adjuncta propria & communia, quæ cum & suas requirant abstractiones, nõ inconvenienter referri possunt ad abstractionem formalem; ita ut formalis abstractio *analogicè* se habeat ad formale, strictè tale, nempe
diff.

diff. specificã & adjuncta, tam propria, quàm comm. *Velfi mabli*: Formalis abstractio subdistingui potest in *essentialem*, quã formale, essenziale abstrahitur, & adæquatè considerandum exhibetur intellectui; & *accidentalem*, quã formale accidentale à suo abstrahitur subjecto, & formaliter considerandum offertur intellectui. Sic Philosophia, virtus, & alia accidentia, abstrahuntur ab homine philosopho, virtuoso, & in S. F. A. considerantur ab intellectu. *Essentialem* abstractio rursus vel *constitutiva*, quã formale constitutum s. diff. specif. à re abstrahitur & adæquatè cognoscendum menti sistitur. v. g. *rationalitas in homine: sensibilitas in animali: vel consecutiva*, quã formale consecutivum s. propr. quarti modi à suo præscinditur subjecto & abstractè considerandum intellectui objicitur: ut risibilitas, flebilis, capacitas disciplinarum, potentia loquendi in homine, &c.

§. 3. *Communis natura* in definitione abstractionis universalis nobis eadem est, ac universalis quædam natura, quæ multis inferioribus communis, & in illa directè ac synonymicè multiplicabilis est; sic animal respectu hominis & bruti; homo respectu Petri, Pauli &c. sunt universales quædam naturæ, communes multis. Et licet aliquis *Objiciat* etiam abstractionem formalem complecti communes quasque naturas; tamen illæ *improprie* & *oblique* ita dicuntur, cum differentia specif. & propr. quarti modi, non immediatè & adæquatè multis communia sint; sed uni competant speciei. Postea differentia specif., proprium quarti modi & accidens commun. non *directè ac synonymicè*, sed *oblique* ac *paronymicè* dicuntur de suis subjectis, uti constat exemplis. Nec illorum subjecta propriè illorum inferiora dici merentur.

§. 4. Abstractionis universalis effectus adæquati sunt universalia, nempe in essendo, adæquatè talia: Illa sunt per abstractionem; & uti abstractio cognoscibilia; sic quoque universalia pro fundamento habent abstractionem: adeoque universalia non sunt mera Entia rationis, sed sunt Entis veri ac realis; & sunt non per rationem ratiocinantem, sed rationem ratiocinatam, quarum illa nullum; hæc autem certum in re fundamentum habet.

§. 5. Hæ subdistingtiones abstractionis universalis licet tantùm analogicæ, non univocæ sint, ubi una ab altera tantùm gradibus differt, tamen suo non carent fundamento, siquidem species infimæ

& subalterna sint fundamentum prioris subdistingtionis: e. g. Homo, quando abstrahitur à singulis suis individuis, est abstractio minus universalis: quando verò ab homine & bruto abstrahitur universalior natura, nempe animal, evadit abstractio magis universalis. Sic quoque distingtio illa communissima in abstractum ultimum, & non ultimum est fundamentum distingtionis posterioris in ultimatam & non-ultimatam; uti declarant exempla: Sic homini convenit abstractio non-ultimata, humanitati verò abstractio ultimata.

§. 6. Nomina abstractorum ultimatorum Philosophis fingere licet: hinc ab illis audies *humanitatem, animalitatem, corporeitatem, substantialitatem, entitatem* & mille alia; juxta illud tritum: *Philosopho licet ἐνομαστικῶν ad animi sui sensa* &, quod caput est, *rei veritatem cò magis magisque exprimenda*

SECTIO ELENCHTICA. CONTROV. I.

An Cognoscibilitas sit unita Entis affectio? Aff.

Ἐκ τῶν.

Antequam nostram firmemus affirmativam, pauca, quæ statum illius dilucidare videntur, præmittimus; scilicet nos hoc loco intelligere 1. *Cognoscibilitatem, non cognitionem.* 2. *Cognoscibilitatem non fictè & falsò; sed realiter & verè talem.* 3. *Cognoscibilitatem adæquatam*, quatenus inadæquatam conceptum paronymicum Enti superaddit; *non inadæquatam*, quatenus Gnostologiam constituit. *Confer Expl. Theor. I.* 4. *Cognoscibilitatem abstractivam*, quatenus in se spectatur, ut conceptus inadæquatus Entis; *non concretivam*, quatenus ipsum Ens, cum quo identificatur, materialiter involvit. 5. *affectioem unitam, indeterminatam seu universalissimam*, quæ universim omni enti competit, *veram, adæquatam, formalem, intrinsecam, absolutam, essentialem*; non verò *disjunctam, determinatam seu particularem*, quæ in particulari huic I. illi Enti competit, *falsam, inadæquatam, identicam, extrinsecam, respectivam & accidentalem.*

Κατὰ τῶν.

Affirmativæ subscribentes has adducimus rationes: I. 2.
For-

Formaliter distinctum ab Ente conceptum infert, paronymicè
 Ens denominat, & cum eo reciprocatur, illud est adequata
 Entis affectio Atq. Cognoscibilitas &c. Ergò. Maj. pro fundamento
 habet requisita verè & adæquata affectionis, quæ, teste Paulo Voëtio
 in pr. Phil. ref. p. 148. hæc sunt: (1) ut dicat aliquid Enti superadditum
 in abstracto, Ente posterius. (2) ut illud posterius sit ab Ente distinctum
 formaliter, (3) ut in concreto cum ente convertibiliter possit iden-
 tificari. Eadem etiam adducit Magnif. Dn. D. Calovius, in Mer. divin.
 p. m. 197. nempe distinctionem à subjecto formalem: Denominationem
 paronymicam: & Convertibilitatem. Min. probamus quoad omnia
 sua membra triplici hæc ratione: (α) Cognoscibilitas formaliter ac
 convertibiliter ab Ente distinguitur: Nam Ens spectatum in momen-
 to primo, nullas admittit affectiones; optimè tamen in momento
 secundo; sic quoque materialiter & concretivè acceptum realem sui
 & affectionum identitatem dicit, quod tamen distinctioni formali ni-
 hil derogat; sed potius formaliter, quoad nostrum concipiendi mo-
 dum si consideratur, ab ente verè distinguitur, eidemque novum
 superaddit conceptum inadæquatum, intellectivam sc. perceptibilita-
 tem (β) Quod attinet denominationem paronymicam, observamus,
 à Cognoscibilitate Ens quodvis verè denominari, & quidem non in
 abstracto; sed in concreto, h. m.: O. Ens est cognoscibile. Hinc sequi-
 tur cognoscibilitatem tam latè patere, quàm ipsum Ens; adeò, ut
 nullum possis dare Ens positivum sc., reale, actuale, cui non possit
 optimò jure tribui Cognoscibilitas, modò prædictò. (γ) Tandem il-
 lius, Convertibilitas cum Ente inde constat, quòd necessariò fluat ex
 ipso Ente, ceu illius essentialis consecutivum: Hinc rectè dico: O Ens
 positivum, actuale, reale, est cognoscibile: & quicquid est Cognoscibile,
 sc. materialiter & realiter, est Ens.

II. Q. Non est ipsum ens, nec species Entis, illud erit Entis affe-
 ctio; Sed Cognoscibilitas &c. Ergò. Connex. Maj. inde firma est, quod
 illa tria tantum in Metaphysicis consideranda veniant, ipsum Ens nem-
 pe, affectio, & species Entis. Min. quoad prius sic adstruitur, quod
 ipsam Entitatem præsupponat, tanquam suum subjectum affectionis;
 & non tam constituat, quàm consequatur Ens. Quoad posterius, quia
 nec substantia, nec accidens est: Non substantia, siquidem per se ex-
 tra Ens non subsistat seu existat, nec etiam esse vel subsistere possit;
 sed, materialiter ac realiter spectata, ipsum Ens involvat. Nec acci-
 dens,

dens, eò quod Enti non subjectivè inhæreat, nec ab eo realiter differat; sed tantùm formaliter. Quin imò, si vel substantia vel accidens esset, etiã in DEO, qui itidem cognoscibilis, tale quid esset, & P. C. Deus esset compositus, in ipsum caderent accidentia, quod absurdum.

III. Q. *Ens necessario & immediatè sequitur, est ipsius affectio. Atq. Cognoscibilitas &c. Ergò. Maj. per se patet, cùm sit requisitum genuinum affectionis adæquatæ. Min. exinde manifesta, quòd nullum Ens sit ac detur verum & adæquatum, quòd non gaudeat cognoscibilitate seu cognosci possit. Nam, si non-Ens non est cognoscibile, vi oppositionis sequetur, verum ens esse cognoscibile. Prius est adversariorum.*

IV. Q. *Omni Enti absolutè convenit sine disjunctione oppositorum illud est unita Entis affectio, seu, ut Timplex loquitur, simplex attributum, Atq. Cognoscib. &c. Ergò. Maj. est requisitum unitæ Entis affectionis, per quòd à disjunctis Entis affectionibus discriminatur, quæ non semper cum Ente retrocomeunt; sed sub oppositi illatione, seu respectu oppositionis & disjunctim, totam Entis latitudinem adæquatè exhauriunt. Min. inde elucescit, quòd Cognoscibilitas omne afficiat Ens, nullumque detur Ens, quòd non cadat sub cognoscibilitatem, i. cognosci queat.*

Ἀντιθεσις.

Negativam defendunt sententiam (1) illi, qui nullam in affectionum doctrina Cognoscibilitatis mentionem faciunt, & sunt ad unum omnes omninò Methaphysici. (2) illi, qui Cognoscibilitatem, seu potius Cognoscibile, objectum alicujus peculiaris disciplinæ, quam *Gnostologiam* vocant, faciunt, & sunt nostri Seculi Theologorum Princeps Dn. D. Calovius, Gutkius, Frommius, Mejerus, Geilfusius, & forsitan alii.

Ἀντιθεσις ἐλεγχῶ

Obj. 1. Q. *Est ipsum Ens, non est affectio Entis. Atq. Cognoscibilitas &c. Ergò. Maj. est quodammodo nostra. conf. Rat. 2. Kat. hujus Controv. Min. sic statuminare satagunt, quòd Ens sit primò & ultimò cognitum. Resp. 1. limit. Maj. Q. est Ens, illud, eò modò, quo est Ens, non est affectio Entis: & sic Conced. totum argumentum. 2. Distingv. inter cognoscibilitatem concretivam & abstractivam, seu quatenus denotat ipsum Ens cognoscibile, & quatenus cognoscibilitas Enti conceptum*

ceptum aliquem paronymicum superaddit, & formaliter ab illa distinguitur: ratione illius, non hujus, vera est minor. Adeoque committitur ignoratio elenchi, cum nobis sermo sit de Cognoscibilitate abstractiva; Minor autem Advers. loquatur de Ente cognoscibili. 3. R. ad probationem min. D. inter descriptionem & definitionem, eamq; à priori & posteriori: quando Ens dicitur primò & ultimò cognitum, non tam definitur, quàm describitur, & quidem non à priori; sed à posteriori, quæ in casu summæ necessitatis adsumitur, quando genus & differentia specif. vel ignorantur; l. planè non dantur, uti in Ente abstractissimè & universalissimè tali.

Obj. 2. *Q. extrinsecè Ens denominat illud nos est adequata Entis affectio. Sed Cognoscibilitas &c. Ergo. Maj. rationem hanc dant, quòd omnis affectio suum subjectum, intrinsecè, non extrinsecè afficere & denominare debeat. Min. probant, quòd Cognoscibilitas extrinsecum respectum ad intellectum dicat. Resp. 1. limit. Maj. Q. verè & adequatè denominat Ens extrinsecè, illud &c. & sic Neg. Min. Nam Cognoscibilitas non verè & adæquatè, quatenus est affectio Entis, & in actu primo consideratur, Ens extrinsecè denominat; sed maxime intrinsecè; ita ut Ens intrinsecè sit cognoscibile. 2. Ad Min. D. inter Cognoscibilitatem & cognitionem. de hac, non de illa vera est minor; cum tamen nobis sermo sit de Cognoscibilitate, prout in *Ex Jéser* Controv. diximus. 3. Disting. ad Min. probationem inter respectum, & respectum extrinsecum: illum non hunc infert ac dicit Cognoscibilitas. Quòd enim Cognoscibilitas dicat respectum ad intellectum illud non provenit ab intellectu; sed ab ipso Ente cognoscibili; adeoque respectus ille, quem ad intellectum dicit Cognoscibilitas, non tam extrinsecus, quàm intrinsecus, qui ex ipsa intrinseca Cognoscibilitatis natura provenit, dicendus est. Idque ex communissimo etiam liquet Canone: *Intellectus non mensurat res, sed res mensurant intellectum.* Neq; illud infrequens est in affectionibus Entis illarum formale dicere respectum; sic veritas, bonitas, duratio, ubi etas, & aliæ Entis affectiones formale respectivum præ se ferunt, hinc & respectivæ audiant affectiones Entis.*

Obj. 3. *Q. constituit peculiarem disciplinam, à Metaphysica diversissimam, illud non est entis affectio; sed cognoscibilitas &c. Ergo. Maj. inde probare conantur, quòd illud, quòd est objectum disciplinare in alia disciplina, non possit esse affectio in altera, cum sic mera sit*

sit metuenda disciplinarum confusio, & μεταβασις εἰς ἄλλο γένος.
 Min. firmant inde, quia Cognoscibilitis constituat peculiarem disci-
 plinam, nempe Gnostologiam, quæ pro Objecto habet cognoscibile,
 quatenus cognoscibile est, cujus essentiam hîc prolixius pertexere
 supervacaneum ducimus; dicunt tamen illud ipsum Gnostologiae
 Objectum gaudere suis affectionibus, suis speciebus: *affectiones* suat
 ipsis *Veritas Cognitionis & aptitudo ad ideam*: *Species* verò, quod
Cognoscibile aliud sit naturale, aliud supernaturale: aliud liberale,
aliud illiberale: aliud reale, aliud instrumentale: &c. qua de recon-
 sulû possunt in *ΑΥΤΘ.* cit. Autor. *Nos Resp. ad argum. (1) Limit.*
Q. de jure, non de facto; item ex rei veritate, non hominum arbitrio
 constituit peculiarem disciplinam illud &c. & sic Neg. min. Quam-
 vis enim nobis in præsentiarum haud proposuerimus tot & tanto-
 rum Virorum autoritatem de ponte, quod ajunt, dejicere; no-
 lumus tamen *auream nostram Philosophandi libertatem*, præ-
 primis cùm hîc non agatur de salute animarum, mancipare illorum
 autoritati: quia non illud, quod tritum, semper verum nec verum
 illud tantùm, quod prius dictum; sed *cùm demum philosopha-*
mur, quoties objecta nostræ rationi, rebus sc. adæquata, sunt con-
formia, id quod sit, cùm judicium clarâ cum ac distinctâ convenit
perceptione; prout egregie loquitur *Benjamin à Broekhuysen Me-*
dicus Batavus in OEconom. Corporis animalis (2) ad Min. D.
 inter Cognoscibilitatem materialiter & formaliter, s. concretivè &
 abstractivè talem. Non tam cognoscibilitas quàm cognoscibile se-
 cundùm Adversarios constituit disciplinam. Et si hoc, quidni etiam
 unum, verum, bonum constituent peculiâres disciplinas? Quod po-
 steriori cùm absurdum etiam ipsis videatur Adversariis; etiam hoc
 absurdum erit, cognoscibile constituere peculiarem disciplinam.
Resp. 3. ad probationem min. committi in eadem ἀποφ. ἢ ἐν ἀρχῇ
 s. petitionem principii, cùm adhuc in quæstione sit an cognoscibilitas
 s. potius cognoscibile novam pariat disciplinam.

CONTROV. II.

An detur Gnostologia, ceu peculiaris quædam
 à Metaphysica disciplina? Neg.

ΕΞΘ.

Quoad Controversiæ Statum distinguere juvat i. inter existen-
 tiam

tiam Gnostologiae absolutam & modificatam, s. quatenus in se spectatur, & quatenus disciplinarily consideratur: de hac, non de illa nobis sermo est. Ultrò namque concedimus, dari Gnostologiam, s. doctrinam de Cognoscibili, vel etiam Cognoscibilitate, qualis datur in Metaph. ; illud verò pernegamus, dari Gnostologiam, peculiarem à Metaphys. disciplinam. 2. inter existentiam Gnostologiae absolutam & respectivam, s. quatenus in se est quaedam disciplina; & quatenus est disciplina à cæteris omnibus formaliter & realiter distincta: de utraq; disquiritur. 3. inter Gnostologiam generalem s. abstractam & specialem s. contractam: s. quatenus cognoscibile in genere, & quatenus cognoscibile in specie tradit & absolvit; de illa, non de hac disceptatur. 4. inter Gnostologiam habitualem adequatam, quatenus integram disciplinam; & inaduatam, prout partem disciplinæ infert ac dicit: de illa, non de hac controvertitur. 5. inter peculiarem disciplinam realem & fictam, veram & putativam, s. quæ in ipsa re fundatur ac in rei veritate datur; & quæ tantum esse fingitur, & dari præsumitur, de illa nobis quæstio est. 6. inter Metaphysicam perfectam & imperfectam, adequatam & inaduatam; s. quatenus, exhaurit universalam latitudinem sui Objecti, & quatenus eandem non exhaurit, de illa, non de hac quæritur.

Κατά θ.

Rationes negantes adducimus sequentes: I. Quæstio affectio Entis, non potest constituere peculiarem disciplinam, sed Cognoscibilitas. &c. Ergò. Maj. inde patet, quod illud, quod est vel objectum, vel principium, vel affectio, vel species in alia disciplina, non possit peculiarem constituere disciplinam. Vide Rat. 3. subseq. Min verò statuminavimus in Κατά θ. præced. Controv. Excipere solent ad hoc Argum. quòd ad omnem affectionem requiratur denominatio intrinseca, non extrinseca; tò Cognoscibile autem sit saltem denominatio extrinseca, non ab Ente; sed ab actu nostri intellectus, profecta: Unde quoque affectio proprie dici nequeat. At Responzionem contra hanc exceptionem vid. in Αντι θ. Ελέγχ. præced. Contr. Obj. 2. ubi eam prolixiorum dedimus.

II. Quæstio pars metaphysica, non est peculiaris disciplina à Metaph. Atq. Gnostologia. &c. Ergò. Maj. ratio hæc est, quod pars non contradistingatur toti, sed potius eidem subordinetur. Min, con-

D

stat

stat ex Prima Ratione, quã adstruximus Cognoscibilitatem esse affectionem Entis, jam verò affectio Entis est pars Metaphysicæ.

III. *Q. desinitur objecto disciplinari illud non est disciplina, Sed Gnostologia &c.* Ergò. Maj. est certa, quia omnis disciplina prærequirit objectum disciplinare, quò specificatur ac disciplinæ formam & naturam suscipit. Min. probatur, quia Cognoscibile, quod objectum Gnostologiæ statuitur, non est objectum disciplinare, cùm plane non participet de natura objecti disciplinaris, quod Ens esse debet, ut inductio exemplorum probat: neque etiam gaudet *requisitis objecti disciplinaris*, quæ sunt: *ne sit vel principium, vel causa, vel affectio, vel modus, vel species alterius disciplina* juxta Gutkium in *Disp. quadam de principiis accurata & Peripatetica Philosophia. Axiom. IV, quod tale: Objectum disciplina totale est quod principii, (in ordine ad aliquam disciplinam), causa, affectionis, modi & speciei rationem non habet, & realis conceptus est. Conf. eius Hab. intell. c. 5. Thes. 7.* Jam verò cognoscibile non est ens, licet involvat Ens; quinimò non tam Ens, quàm Entis est, quod afficit. Deinde quoque Cognoscibile est affectio in altera disciplina, nempe Metaph., uti statim sub initio fuit adductum.

IV. *Q. caret affectionib. & speciebus disciplinarib, illud non est disciplina. Sed Gnostologia &c.* Ergò. Conseq. maj. hæc est, quod omnis disciplina præprimis hæc tria requirat: *Objectum, Affectiones & Species.* Min. quia Cognoscibile, formaliter tale, est ipsa affectio, neutiquam Ergò alias admittet affectiones, juxta Canon. Phil. *Affectiones Enti competunt non verò modis Entis: conf. Andr. Fromm. Metaph. l. 2. c. 1. Axiom. 1.* Deinde affectionum nullæ sunt species, propriè sc. & adæquatè tales; cùm species tantùm sint Entium, non modorum.

V. *Si Gnostologia est peculiaris à Metaphysica disciplina, etiam Alethologia, Agathologia, &c. erunt peculiare à Metaph. disciplina. Sed falsum posterius.* Ergò. Conn. Maj. hæc est, quod parum par sit ratio: Nam, ut Veritas, Bonitas &c. sunt Entis affectiones, & quidem unitæ; sic quoque Cognoscibilitas est unita Entis affectio, uti *Controv. I.* evictum fuit. Falsitatem posterioris ipsi ultro concedent Adversarii.

Art. 9.

Opponunt sese nobis in hac Controv. omnes, quos in præced. citavi-

cita vimus Gnostologiae defensores. Nolumus hic eorum adducere verborum lenocinia, quibus Gnostologiam, ut peculiarem disciplinam, commendare solent; sed, quid ponderis insit rationibus illorum, examinaturi erimus, sunt autem seqq.

Αντιδ. ἔλεγχ.

Obj. 1. *Nullam, vel ratione sui, vel ratione rei alterius, vel ratione principii, quò producatur aut constituatur, involvit repugnantiam, illud dari potest. Sed Gnostologia* Sc. E. Maj. certissima habetur. Min. firmant, quod Gnostologia non ratione sui involvat repugnantiam, quia est accidens, adeoque finitum, quod multiplicari citra absurditatem potest: *Nec ratione alterius*, quia omnis res est cognoscibilis: *Nec ratione principii producentis*, quod causae efficientes cognoscibilis, & P. C. Gnostologiae. *Resp. (1) Neg. Min.* cum primò maximè repugnet dari Gnostologiam ratione sui; Nam licet Gnostologia sit accidens s. fingatur esse accidens, tamen non est accidens absolutum, sed determinatum, nempe habitus disciplinaris, qui repugnat Gnostologiae. Deinde, posito omnem rem esse Cognoscibilem; inde tamen non sequitur cognoscibile, ut sic, esse objectum disciplinare, s. objectum Gnostologiae. Tandem licet detur principium producens Gnostologiam, tamen non respiciendum quod producat, sed quàm benè & quàm verè producat; aliàs ipsum productum sit monstruosum. (2) *Dist.* inter Gnostologiam absolutam & modificatam: s. quatenus in se spectatur, & quatenus ut disciplina, à cæteris omnibus distincta, consideratur: illà non hâc ratione dari potest: vide Ἐκθεσις.

Obj. 2. *Ubi datur peculiare objectum, formali conceptu distinctivo ab omnibus inferiorib. suis diversum, certis principiis, affectionibus, modis contractioribus s. speciebus prae dicitum, [considerandi modò ab omnibus reliquis disciplinis penitus dissimò] ibi danda est peculiaris pro tali objecto disciplina. Sed in Gnostologia datur peculiare objectum, Sc. Ergò. Maj.* ab omnibus ferè conceditur Philosophis, siquidem omne objectum disciplinare requisita illa exigat necessariò. *Min.* probant applicando requisita illa ad Gnostologiam. Datur enim in illa (α) *Objectum peculiare*, ut est Cognoscibile, quò tale, quod sub hoc formali in nulla disciplina pertractatur, ut postea pluribus patebit; Est Ergò hoc objectum Gnostologiae peculiare. (β) *Suis prae dicitum est principii*, licet per analogiam talibus & cognoscen-

gnoscendi, ut sunt interna: materiale & formale; externa: efficiens & finis. (γ) *Dantur propria affectiones*, ut sunt: veritas cognitionis, aptitudo ad ideam, &c. (δ) *Dantur Species s. modi contractiones*, cum Cognoscibile aliud sit supernaturale, aliud naturale, &c. Ergo etiam peculiaris dabitur & distincta disciplina Gnostologica.

Resp. 1. Neg. ex parte Majorem, eò quod principia non adeò requirantur ad essentiam objecti disciplinaris, præprimis externa, cum illa tam præcognita esse debeant, quia sunt particularia, quàm extra illud sint constituta.

Resp. 2. Quod Major non sit simpliciter vera, siquidem non omne objectum peculiare, formali conceptu distinctivò, ab omnibus inferioribus suis diversum, certis principiis, affectionib. & speciebus præditum, constituat disciplinam; aliàs etiam animal & alia Objecta particularia non disciplinaria constituerent disciplinam, cum & illa formali conceptu distinctivò, ab omnibus inferioribus diversò, ut & principiis, affectionibus & speciebus gaudeant: sic animali suus conceptus formalis distinctivus, ab inferioribus suis diversus, assignari potest; np. quà animal, s. quatenus sensibile est. Principia ejus interna essent materiale & formale: externa, causa efficiens & finis animalis. Affectiones: potentia audiendi, videndi, &c. Species: brutum & homo.

Resp. 3. Limit. Maj. Ubi datur peculiare objectum disciplinare, *Equidem verè & adequatè tale*, formali conceptu distinctivo ab omnibus inferioribus suis diversum, principiis, affectionibus & speciebus disciplinaribus sc. *verè & adequatè talibus* præditum, ibi danda est peculiaris pro tali objecto disciplina. & sic Neg. Min. Cognoscibile namque, quà tale, non est objectum disciplinare verè & adequatè tale, *cum partim non sit ipsum Ens, abstractè tale, nec Species Entis Non ipsum Ens abstractissimè tale*, sic enim æquipolleret Enti Metaphysico, & cum Objecto Metaphysicæ identificaretur, quod adversarios concessuros esse, vix credo: *Nec Species Entis*, nempe vel substantia vel accidens, cum non sit ipsum Ens, Ergò nec species Entis. Huic accedit, quod Cognoscibile hîc universalissimè sumatur, prout abstrahit à substantia & accid. latentibus ipsis Advers. *partim ipsi non competant requisitè ad adequatè objecti disciplinaris*, np. ne sit vel objectum alterius disciplinæ, vel principium, vel affectio, vel modus, vel species in alia disciplina. Vid. *Kant's* hujus Controv. Si quidè sit affectio in alia disciplina nempe in Metaph. prout in Contr. i. proba-

probatum dedimus. Quod verò objectum disciplinare debeat esse vel ipsum Ens, abstractè tale, vel species Entis, docet inductio omnium disciplinarum, præprimis Philosophicarum: sic Metaphysica pro objecto habet Ens abstractè tale; Pneumatica Spiritum; Physica corpus naturale; Mathesis quantitatem, tam continuam, nempe magnitudinem, quàm discretam, nempe multitudinem; Ethica Virtutes. Deinde Cognoscibile non habet affectiones & species disciplinares, cum sit ipsa affectio, uti probatum fuit; Nec sit genus, non enim est Ens, uti paulò ante monstravimus. Nec valet quicquam *Exceptio: Cognoscibile esse affectionem Entis in sensu abusivo quia ad omnem affectionem requirunt Philosophi ut sit denominatio non extrinseca sed intrinseca: Atq. tò Cognoscibile est saltem denominatio extrinseca, non ab Ente; sed ab actu nostri intellectus profecta, unde quoq; affectio propriè dici nequit: Cum tò Cognoscibile non sit denominatio extrinseca, uti jam ante monuitur, non ab Ente; sed ab actu nostri intellectus profecta; sed potius intrinseca, ex ipsa interna Entis natura profluens; adeò, ut omne Ens in se & sua natura sit cognoscibile, & P. C. ab actu nostri intellectus non proficiatur: Sed potius, sublato nostro intellectu ejusque actu omne Ens sit cognoscibile. Videtur autem hinc ab Adversariis confundi Cognitio cum Cognoscibilitate; illa, non hæc quoquo modo dependet ab intellectu, quàmvis non principaliter; sed tantùm nudè instrumentaliter; cum intellectus noster non mensuret ipsas res, ut sæpè dictum, sed res potius mensurent intellectum.*

Obj 3. *Q. jam, ut disciplina, ab aliis inventum, constitutum & conscriptum est, illud quoque est peculiaris disciplina. Atq. Gnostolog. Sc. Ergò Majore relicta, Minorem probant experientia, quod à multis jam Gnostologia sit inventa & conscripta. Resp. 1. Majorem non esse simpliciter veram; aliàs Alstedius multas peculiare conscripsit disciplinas, utpote: Technologiam, Hexilogiam, Sc. quæ tamen ab aliis, ut peculiare disciplina, non acceptantur. Conf. Mejer. in Gnostol. statim sub initio p 3. Hinc Resp. 2. Limit. Maj. Q. jam ut disciplina propriè & adequatè talis ab aliis, quoad rem, non quoad nos, realiter non fuit s. putativè est inventum, constitutum & conscriptum, illud est peculiaris disciplina, & sic Neg. Min. Nam non respiciendum, quod sit; sed quàm verè aliquid sit inventum: Sic Pontificii etiam invenerunt Purgatorium, & multa de illo conscripserunt, inde autem non sequitur, quod reverà detur purgatorium. Obj.*

Obj. 4. *Cujus disciplina objectum non pertinet ad aliam, disciplinam, hactenus receptam; illud peculiarem & à cæteris distinctam constituit disciplinam. Sed Gnostologia &c. Ergò Majorem, extra controversiæ aleam, ponunt. Min. probant inductione, quod Gnostologiæ Objectum non consideret i. Metaphysica, siquidem illa Ens, quàm Ens, vel Cognoscibile, sub ratione entitatis præcisa, non quàm cognoscibile, aut sub ratione Cognoscibilis, consideret. Unde aliud esse dicunt: Ens Metaphysicum est cognoscibile; & aliud Ens, ut cognoscibile, ad Metaphysicam spectat: prius concedunt; at non item posterius. Nec 2. Pneumatica, quia hæc itidem non pertractat Spiritum ut cognoscibilem, sed rat. Spiritus: Nec 3. Physica, cum illius objectum sit corpus naturale, & sub ratione corporis naturalis objectum suum respiciat. Nec 4. Mathesis, quippe quæ sub quantitate continua & discreta suum perpendit Cognoscibile. &c. Resp. 1. Neg. Conseq. Maj., cum possit dari alia disciplina, quæ hactenus nondum fuit recepta, ad quam forsan Cognoscibile referri posset, & sic caderet Major. Resp. 2. Neg. Min. Licet enim concedamus Cognoscibilitatem nec in Pneumatica, nec Physica, nec Mathesi, nec Ethica considerandam esse, tamen pluribus hactenus probavimus cognoscibil. spectare ad Metaphysicam, ubi tanquam unita Entis affectio pertractatur: Nec valet quicquam probatio Minoris, cum Metaphysica non tantum consideret Ens, sub ratione Entitatis & in momento primo, uti loquuntur quatenus denudatum est affectionibus; sed etiam in momento secundo, quatenus sc. Ens gaudet affectionibus sc. certas habet affectiones, inter quas etiam referenda Cognoscibilitas; Hinc non tantum Ens est Cognoscibile, sed etiam Ens, ut Cognoscibile, pertractatur in Metaph. si non adæquatè, prout est objectum adæquatum Metaphysices, tamen inadæquatè, quatenus est pars Metaphysices, & unitam Entis affectionem designat. Et, quid prohibet, quò minus dicere licet: Metaphysica considerat Ens, ut cognoscibile? ane dicere fas est? Metaphysica considerat Ens ut unum, verum, &c. In verbis simus faciles, si modò in rebus conveniamus.*

CONTROV. III.

An Conceptus Objectivus sit Conceptus verus seu adæquatus? Neg. Ex D.

Quoad statum Controversiæ (1) *Observ.* quod conceptum objectivum

jectivum communiter definiant: per rem, quæ propriè & immediatè per conceptum formalem cognoscitur seu representatur. Conf. Swa-
 rez. Tom. 1. disp. Metaph. disp. 2. sect. 1. Quamvis alii accuratius eun-
 dem definitum velint: per omne id, quod per conceptum formalem
 representatur, eò quòd & non-Entia intellectu objiciantur. Vid.
 Voëtii Metaph. Ref. c. 3. memb. 1. Verùm, cùm non-Ens in se non sit
 conceptibile; sed potius ad modum veri Entis temper concipiatur;
 malè à Paul. Voëtio communis illa conceptus objectivi definitio cor-
 rigitur: Interim Conciliationis ergò D. inter rem latè & strictè ac-
 ceptam, quatenus notat rem & veram & falsam, realem & fictam;
 & quatenus notat rem tantùm veram & realem. Si res latè accipitur,
 etiã communissima illa definitio conceptus objectivi admitti potest.
 Interim & hoc addendum est, quod res, in prædicta definitione con-
 ceptus objectivi, & directè, & obliquè sit sumenda, ut non tantùm in-
 cludat Ens, sed & affectiones Entis, quæ itid. sunt conceptibiles, &
 conceptum objectivum parere possunt. (2) Dist. & quidem (a) in-
 ter conceptum objectivum absolutè & respectivè talem, s. quatenus in
 se spectatur, & quatenus ad nostrum refertur intellectum: de hoc non
 de illo disquiritur. (b) inter Conceptum objectivum directum, qui ad
 rem, extra intellectum positam, dirigitur, eamque immediatè respici-
 cit; & reflexum, qui ad rem, in intellectu existentem, reflectitur,
 eamque concernit, non tam de hoc, quàm de illo questio est. Hic enim
 quoad rem Conceptus formalis est, & fit, quando ex uno Conceptu
 formali alium formo; quorum primus alterius Conceptus quasi obje-
 ctivus est. (γ) inter Conceptum objectivum verum & falsum, rea-
 lem & fictum, adequatum & inadequatum; de utroq; queritur. (δ)
 inter conceptum proprium & figuratum, de illo ligatur. (ε) inter Con-
 ceptum verum & falsum, adequatum & inadequatum, reverà ta-
 lem & putativum; de illo non de hoc controversia est.

Karín D.

Negativam nostram seqq. probamus. I. Q. est extra Mentem
 positum non est conceptus propriè & adequatè talis. Atq. Conceptus
 Objectivus Sc. Ergò. Maj. Consequentia hæc est, quia Conceptus pro-
 priè & adæquatè talis est imago rei in intellectu hærens. Min. quia
 Conceptus Objectivus, juxta communem definitionem; est res, quæ
 propriè & immediatè per Conceptum formalem cognoscitur; vide su-
 præ; jam verò res, quæ cognoscitur, extra intellectum est & existit.

II. Q.

II. *Q. est Objectum Conceptus propriè & adequatè talis, non est ipse Conceptus. Atq. Conceptus Objectivus &c. Ergò. Maj. inde constat, quod objectum & illud, cuius est objectum, sint diversissima. Min. ex ipso termino constat, siquidem conceptus objectivus ideò dicatur objectivus, quòd sit objectum Conceptus sc. formalis. Vid. Eustach. de S. Paul. part. 1. Met. c. 2. ut & Suarez cit. loc. qui ita loquitur: Conceptus Objectivus ideo dicitur Objectivus, quia non est Conceptus, ut forma intrinsecateterminans Conceptionem; Sed ut objectum & materia circa quam versatur formalis conceptio.*

III. *Q. Conceptus per extrinsecam tantùm denominationem talis est, non est conceptus adequatus, Atq. Conceptus objectivus. &c. Ergò. Maj. quia genus non per extrinsecam, sed intrinsecam denominationem de suis prædicatur speciebus. Min. quia Conceptus Objectivus nil aliud est quàm res Concepta. Res vero Concepta dicitur tantum extrinsecè non intrinsecè; haud secus, uti res visa & audita ita dicuntur. Prout itaque res visa non est ipsa Visio; sic res concepta non est ipse Conceptus. Quin imò, si accuratè loqui vellemus, ne quidem per extrinsecam denominationem conceptus objectivus s. res concepta Conceptus dicitur, cum externa denominatio denominet rem non synonymicè sed paronymicè, vid. Adr. Heerebord. in Meletem. Phil. Vol. 1. disp. 49.*

ΑΥ Π Θ.

Affirmativam tenent sententiam, qui p. conceptum ut sic dividunt in *Objectivum & formalem*; & postea multa faciunt verba de Conceptu Objectivo & formali Entis, Objecti Metaphysici. *Conf. passim Scholasticos*: quamvis etiam multi fateantur, conceptum objectivum esse impropriè conceptum, *Consule tur. ante Suarezium & Eustach. de S. Paulo*: p. qui Conceptum objectivum vocant intentionem passivam, quia est id, ad quod terminatur ipsa activa mentis intentio, nempe Conceptus formalis. *Conf. C. F. d'Abra. de Racon. in Compend. Met. Traçt 3, Sect. 1. & alios.*

ΑΥ Π Θ. ελεγχ.

Licet Adversarii l. paucissima, l. planè nulla, pro affirmativa sua sententia, adducant argumenta; adèd ut nudum ipsis sufficiat dicere; tamen illa pauca, quæ forsan quis, illorum vices supplerurus, objicere possit, in medium producam. Sit itaque. *Obj. 1. Q. est in intellectu, illud est conceptus adequatus, Atq. Conceptus Objectivus*

nus Sc. Ergò. Maj. est nostra. Vid. arg. 1. *Minor* ita declaratur, quod conceptus objectivus sit res concepta; jam verò omne conceptum est in intellectu, cum intellectus sit concipere, & quicquid concipitur, in intellectu esse dicatur. *Resp. 1. Lim. Maj.* Q. est in intellectu, illud, eò modò, quò est in intellectu, est conceptus, & sic Conced. tot. argum. Est quidem conceptus objectivus in intellectu, verum non realiter; sed tantum intentionaliter per sui imaginem, & sic non conceptus objectivus; sed formalis audit. Hinc *Resp. 2. D. ad Min. inter conceptum objectivum materialiter* talem, quatenus rem s. modum rei dicit; & *formaliter* talem, quatenus aptus est ideam s. imaginem sui in intellectu efformare & actu efformat. Hòc, non illò modò, est vel esse potest in intellectu. *Obj. 2. Si de conceptu formali potest alius conceptus formalis efformari, conceptus objectivus erit verus & adequatus Conceptus. Sed verum prius. Ergò. Conn. Maj.* hæc esse potest, quod conceptus formalis, à quo alius conceptus formalis projicitur, sit conceptus objectivus: sed Conceptus formalis est verus & adequatus conceptus. Prius jam ante in *en Jero* fuit concessum. *Resp. 1. Limit. Maj.* Si de Conceptu formali *directè* potest alius conceptus form. efformari, conceptus objectivus erit verus conceptus. & sic N. prius. Cum ille conceptus, qui de alio conceptu formatur, non sit directus; sed reflexus. *Vid. en Jero; Resp. 2. ad Prius.* quod, si conceptus formalis de alio conceptu formali producitur, hoc non fiat sine fundamento in re; sed semper habeatur respectus ad ipsam rem, cujus est conceptus formalis; adeoque alter ille conceptus, ab alio conceptu formali projectus, infert rem, si non immediate, tamen mediate; & P. C. erit conceptus Objectivus, si non immediatus; tamen mediatu. *3. Obj. Q. per extrinsecam denominationem est conceptus, illud est verus conceptus. Atq. Conceptus Object.* Ergò. *Ratio Majoris hæc est,* quod extrinseca denominatio etiam sit vera denominatio s. prædicatio, & P. C. veram pariat propositionem; sic quando enuncio: *Pariet est visus:* est vera propositio. *Min. est nostra Vid. Kato D. Rat. 4. Resp. 1. Lim. Maj.* Q. per extrinsecam denominationem est Conceptus, illud est verus conceptus, si non realis; tamen nominalis, & sic Conced. arg. *Resp. 2. ad Min.* quod aliud sit: *res est concepta,* quod veram; aliud, *res concepta est ipse conceptus,* quod fallam parit propositionem. Tantum et-

iam de hac Controversia: superessent adhuc alia quaedam Controversia ut & *Sectio Axiomatica* subjungenda: sed, cum hic paginarum angustia subsistere cogat, claudat Exercitationem hanc nostram.

Δ. Τ. Θ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟΝ ΠΝΥΤΟΝ ΤΙΚΑΙ ΕΥΠΕΡΙΠΥΣΟΝ.

Τῆν ὁδὸν εὐθείην ὄσῳ εἰ ποτὶ κῦδος Ἐκκλησίας,
Ἦδὲ καὶ ἀτρεκέως δοποβαινόμεν ἔλδεαι ἄνδρα

Εἰς τὸν θεολόγον πνυτὸν τικαί εὐπερίπυσον.

Μὴ περὶ τῶς ποιῆς, ὅτι τῆς ἱερωσύνης Γραφῶν

Τέττα σολύγγυς Σοφίην θεοειδέα κόσμα,

πολλάνκις αὐτῇ ὅταν καὶ ἐν λογίσι θεογράπτοις

λίαν δεῖ φραδέως φάος ἄμμι Δαυζῆς ὁπάσαι,

Ἄλλοτε καὶ ἀφανῆ ἐν τοῖς εὐδηλα δίδωσι.

Γαῖα μὲν ἐν κόσμῳ νῦν πολλὰς φέρβει ἀγαυρὰς

Σπευδασι, πᾶμπαν τοῖς διδασκῆς ἀμελεῖντας

Ἄλλ' ἔτοι μέροσι τὸν ἀνειδέα θυμὸν ἔχουσι;

Τῆνεκα καὶ πάντες μὴ κληρονομοῦσι βραβεῖς,

Αὐτὰρ ἐνὶ δνοφροῖς ἐσ' αἰεὶ σκοπέουσι μέγισσι,

περὶ κείνας συζητῶν ἱανάτε κνέφας ἀμφικαλύπτεν.

Τῶτων ἔν ἔτῳς, ἀλέγω, νημερτῆς ἐχοντων;

Ἐμμένει τῇ Σοφίῃ κόσμα (τὸ Σε κηρόδι πᾶσι)

Ἦ φρήσει παῦσι Νῦν καὶ ὅτι γῆρα ἔδῳ.

Hifce, Omnium Commensalium nomine, Pereximio Dno. Respondenti, Commensali & Amico svavissimo, de iterato in Academia Varno Baltica Specimine gratulari voluit

Christianus von Commerfeld.

Τῷ, cathedram scandens, Ens Cognoscibile quodvis,
Perdoctus verbis, Dulcis Amice, doces:

Scilicet Ens Summum post hanc in sede beata
Cognosces, & sic premia larga feres.

Paucis hifce Amici ac Commensalis sui coeptis
applaudere voluit.

SIMON DANIEL von Busch/ M. W.

jectivum communiter definiant: per rem, quæ
 per conceptum formalem cognoscitur seu repræ-
 rez. Tom. 1. disp. Metaph. disp. 2. sect. 1. Quam-
 dem definitum velint: per omne id, quod per
 representatur, eò quòd & non-Entia intelle-
 Voëtii Metaph. Ref. c. 3. memb. 1. Verùm, cum
 conceptibile; sed potius ad modum veri Entis
 malè à Paul. Voëtio communis illa conceptus ob-
 rigitur; Interim Conciliationis ergò D. inter
 ceptam, quatenus notat rem & veram & falsam
 & quatenus notat rem tantùm veram & realem
 etiã communissima illa definitio conceptus obj-
 Interim & hoc addendum est, quod res, in præ-
 ceptus objectivi, & directè, & obliquè sit sumenda
 cludat Ens, sed & affectiones Entis, quæ itidè
 conceptum objectivum parere possunt. (2) Di-
 ter conceptum objectivum absolute & respectivo
 se spectatur, & quatenus ad nostrum refertur in-
 de illo disquirunt. (3) inter Conceptum objectivum
 rem, extra intellectum positam, dirigitur, eam-
 cit; & reflexum, qui ad rem, in intellectu ex-
 eamque concernit, non tam de hoc, quàm de illo
 quoad rem Conceptus formalis est, & fit, quan-
 formali alium formo; quorum primus alterius
 Aivus est. (γ) inter Conceptum objectivum ve-
 lem & fictum, adequatum & inadequatum; de
 inter conceptum proprium & figuratum; de illo
 ceptum verum & falsum, adequatum & inad-
 lem & putativum; de illo non de hoc controversa

Kant's.

Negativam nostram seqq. probamus. I.
 positum non est conceptus propriè & adequatè
 Objectivus &c. Ergò. Maj. Consequentia hæc est
 priè & adequatè talis est imago rei in intelle-
 Conceptus Objectivus, iuxta communem defin-
 propriè & immediatè per Conceptum formalem
 Præ: jam verò res, quæ cognoscitur, extra in

mediate
 nf. Sva-
 us eun-
 malem
 r. Vid.
 non sit
 piatur;
 io cor-
 itè ac-
 fictam;
 cipitur,
 potest.
 e con-
 ùm in-
 biles, &
 a) in-
 enus in
 hoc non
 qui ad
 è respi-
 catur,
 c enim
 ceptu
 si obje-
 , rea-
 tur. (d)
 er Con-
 erã ta-
 dentem
 nceptus
 us pro-
 in. quia
 es, quæ
 vide su-
 existit.
 II. 2

